

HEEMKUNDEKRING

De Heerlijkheid Oirschot

NIEUWSBRIEF januari 2025

Voorwoord

Oud en nieuw: het is al eeuwenlang een feest met goede voornemens, maar ook met veel lawaai, alcohol en ongeregelheden.

Op nieuwjaarsdag van het jaar 1629 maakt Servaes Daniel van Gerwen, *met andere sijne complices*, heibel in Spoordonk. In de avond trekken ze door de herdgang terwijl ze *diversche passants ende repassants sonder oirsaecke* aanranden, slaan, steken en kwetsen. Jan in d'Vliebanck is daarbij gewond geraakt op zijn rug, en Jan Henricx in zijn wang. In het huis van Lijsken weduwe van Bartholomeus Ariens hebben de onruststokers de deur opengebroken en zijn het huis binnen gedrongen. Daarbij zijn de zoon van de weduwe en Jan Daniel Jans van Cuijck gewond geraakt, en heeft de zoon van Mathijs van der Berckt een groot gat in zijn hoofd opgelopen.

Het lijkt traditie dat de jaarwisseling wordt overschaduwd door geweld. De autobranden in Veen staan in dat opzicht niet op zichzelf. Op verschillende plaatsen in Brabant was het tot in de negentiende eeuw gebruikelijk om op oudejaarsavond *aan de huizen der ingezetenen te gaan schieten en hun also als 't waare geluk te wenschen bij de intrede van het nieuwe jaar'*. Dat dat schieten niet zelden uit de hand liep kun je je voorstellen. In 's-Hertogenbosch was het dan ook verboden om op oud en nieuw te schieten met *eenig Schiet-geweer, Stukjes of Bussen, hoedanig ook genaamd*, evenals het afsteken van vuurwerk *langs de straten, of voor de huizen en vensters op de gemeene straat uitkomende*. Een andere bron van ergernis vormde het nieuwjaarszingen: net als op driekoningen trokken groepen jongeren langs de huizen om voor de deuren te zingen *ende gaan eissen van de ingezetenen nuwjaarsgeld, en zich daarmee vrolijk maken en het geld dat zij tot een nuwjaar krijgen zo onnuttelijk consumeren*. In verschillende plaatsen, zoals Sint-Oedenrode, Someren en Lierop was het nieuwjaarszingen dan ook verboden.

Ik hoop dat de jaarwisseling voor u rustig is verlopen, en wens u namens het bestuur van onze vereniging de allerbeste wensen voor 2025!

Anton Neggens Voorzitter

Lezing *Genealogie van Oirschot en Best* 14 januari 2025

Altijd al willen weten wie uw voorouders waren? Door middel van stamboomonderzoek is dat te achterhalen. Het hoe en wat daarvan wordt in deze lezing uit de doeken gedaan.

De Erfgoedvereniging “Dye van Best” en Heemkundekring “De Heerlijkheid Oirschot” organiseren samen op dinsdag 14 januari 2025 een lezing over genealogie ofwel stamboomonderzoek. De lezing vindt plaats in de bibliotheek van Best waar zowel leden als niet-leden van beide verenigingen vanaf 19.30 uur van harte welkom zijn.

Twee bekende Brabantse genealogen, Anton Neggens en Henk van den Brink, proberen u tussen 20.00 uur en uiterlijk 22.00 uur meer duidelijkheid te verschaffen over de mogelijkheden bij genealogisch onderzoek in met name Oirschot en Best. Omdat de gemeente Best vóór 1821 onderdeel uitmaakte van Oirschot, is het verrichten van genealogisch en historisch onderzoek in beide gemeente onlosmakelijk met elkaar verbonden.

De lezing begint met een kort overzicht van de geschiedenis van de heerlijkheid Oirschot en Best vanaf de middeleeuwen tot en met de twintigste eeuw.

Daarna zal Henk van den Brink aandacht besteden aan het onderzoek naar onze voorouders gedurende de periode van 1811 tot nu. Zaken als waar en hoe kunnen we gegevens terugvinden via de burgerlijke stand en het bevolkingsregister. Welke rol speelt het internet tegenwoordig bij het stamboomonderzoek en in welke valkuilen moet men nu net niet intrappen? Waar zijn nog meer gegevens over uw voorouders te vinden, enz. enz. Anton Neggens gaat in op de periode vóór 1811, toen Oirschot en Best samen één heerlijkheid vormden. Aan de orde komen de doop-, trouw- en begraafboeken, de schepenprotocollen en notariële registers, maar ook bijzondere bronnen als hoofdgeldlijsten en verpondingsregisters.

Aan het einde van de lezing peilen wij de mening van de aanwezigen over het vormen van een genealogische werkgroep Oirschot-Best.

De lezing vindt plaats op 14 januari 2025 in Bibliotheek Best, Raadhuisplein 32, Best en start om 20.00 uur. De toegang is gratis.

Lezing Toponymie van Oirschot 21 januari 2025

Toponiemen zijn veldnamen oftewel historische namen van percelen die gebruikt worden als akkers of weiden, bebouwd of nog onontgonnen. In dit geval gaat het om de veldnamen en de geschiedenis van de herdgangen en van het Oirschotse landschap. Voor wie daar meer van wil weten is deze lezing een must!

Dinsdagavond 21 januari as organiseert de heemkundekring in de zalen van restaurant De Beurs in Oirschot de lezing 'De toponymie van Oirschot' naar het gelijknamige boek van Paul Maas en Daniel Vangheluwe dat onlangs verscheen.

Judith Keijzers, burgemeester van Oirschot, vermeldt in het Voorwoord van het boek:

"Dit mooie boek vormt de afronding van een project waarvan het eerste deel, De Toponymie van Best, al in 2018 is verschenen. Hiermee is het gehele gebied van de aloude heerlijkheid Oirschot in kaart gebracht. De percelen van de oudste kadastrale kaarten van 1832 zijn zorgvuldig gedigitaliseerd en voorzien van namen op basis van de belastingregisters van 1792- de kahieren.' ...'Veldnamenonderzoek gaat vooraf aan het archeologisch onderzoek dat nodig is bij het opstellen van bestemmingsplannen en een streekeigen straatnamenplan. Daarnaast levert de toponymie inzicht in de taal en taalontwikkeling met een namenreservoir als 'verborgen erfgoed'."

De lezing start om 20 uur en wordt gegeven door medeauteur Paul Maas en betreft de toponymie van Oirschot, een wetenschappelijk verantwoorde studie naar de veldnamen en naar de geschiedenis van de herdgangen en van het Oirschotse landschap.

Paul Maas is geboren in Tiel 1941 en getogen in Best. Vanaf Sept '47 naar lagere school en HBS-B aan het St-Joriscollege in Eindhoven. Studeerde Biologie in Utrecht en was vanaf 1969 werkzaam aan de RU te Utrecht met een onderzoek- en leeropdracht in de Landschaps-ecologie vooral ook met betrekking tot de streekplanologie. Was medeoprichter van De Mug in Best en bestuurslid BMF. Maakte met Noud Aartsen, als *soixante-huitards*, het fotoboek 'Het licht in de Kempen' en was medeauteur van 'Noud Aartsen Fotoboek'. Houdt zich nu bezig met cultuurhistorische activiteiten en publicaties als 'Zo waren de Oirschotse koorbanken', 'De strijd om het Brabantse landschap', en is medeauteur en redacteur van 't Goet te Arle', en medeoprichter en bestuurslid van Stichting de Kapellekes.

De lezing vindt plaats op dinsdagavond 21 januari 2025 in de zalen van restaurant De Beurs in Oirschot en start om 20.00 uur. Naast leden van de heemkundekring zijn dan ook andere gasten van harte welkom! (Voor leden is de lezing gratis. Voor andere bezoekers geldt een vergoeding van € 5,-.)

Uitgaven en mededelingen

- 1) **Onze heemkundekring heeft een facebookaccount. U kunt ons vinden op:**

- 2) **Nieuws over de heemkundekring kunt u vinden op de website via deze link:**
www.deheerlijkheidoirschot.nl

- 3) **Wist u dat in juni 2024 archeologen van het Archeologisch Diensten Centrum(ADC) bij opgravingen in Esch een boomstamkano vonden van 360 cm lang?**

- 4) **Interesse in lezingen over Heksen of Carnaval? Bij Heemkunde Boxtel staat 16 januari 2025 de lezing 'Verhalen over heksen en hun oorsprong' van Maria van Deutekom geprogrammeerd en 20 februari 2025 de lezing 'Carnaval in Oeteldonk en omstreken' van Rob van de Laar. Beide in zaal Rembrandt in Boxtel.**

- 5) **Wist u dat op het achter terrein van het Hof van Solms in Oirschot 13 woningen en 21 appartementen zijn gerealiseerd die voorzien zijn van ornamenten die verwijzen naar archeologische vondsten die gevonden zijn in beerputten aldaar?**

Erfgoedcentrum De Ravenpoort

***Iedere maandag kunt u van 18.30 tot 21.00 uur in de Heemkamer terecht.
U kunt ook een afspraak maken via een mailtje aan het secretariaat.***

Er blijft behoefte aan gastheren en gastvrouwen, die de bezoekers willen ontvangen. Heeft u interesse in dit leuke werk, neem dan contact op met Marina Pasmans. Ook wie een poetskarweitje op zich wil nemen kan dit aan Marina doorgeven:
marinapasmans@hotmail.com (of telefonisch: 06-2072104).

Wij verzoeken onze leden om wijzigingen in huisadres, telefoonnummer of emailadres z.s.m. door te geven aan het secretariaat: secretariaat@deheerlijkheidoirschot.nl

Activiteitenkalender voorjaar 2025
(Let op: Tussentijdse wijzigingen zijn mogelijk!)

Dinsdag 14 januari 2025	Lezing: 'Genealogie van Oirschot en Best' Locatie: Bibliotheek Best
Dinsdag 21 januari 2025	Lezing: 'Toponymie van Oirschot' Locatie: zalen De Beurs
Donderdag 20 februari 2025	Lezing: 'Daar zit muziek in' Locatie: Café 't Vrijthof
Donderdag 20 maart 2025	Lezing: 'Oirschot in de 2e wereldoorlog' Locatie: Harmoniezaal de Burgemeester
Donderdag 10 april 2025	Jaarvergadering Locatie: Café 't Vrijthof